

SERGI YORUM

İnsanlığın 'belge seli'

02.01.2018 | Evrim Altuğ

Ali Kazma'nın Paris, Jeu de Paume'daki kişisel sergisi *Yeraltı*, sanatçının son on yıldaki üretimlerine odaklanırken, iki yeni işi de izleyiciye sunuyor. Pia Viewing'in küratörlüğünde hazırlanan ve 21 Ocak 2018'e dek görülebilecek olan sergiyi Evrim Altuğ değerlendirdi

Ali Kazma, Saat Ustası (Clock Master), 2006, Osbructions serisinden, Video

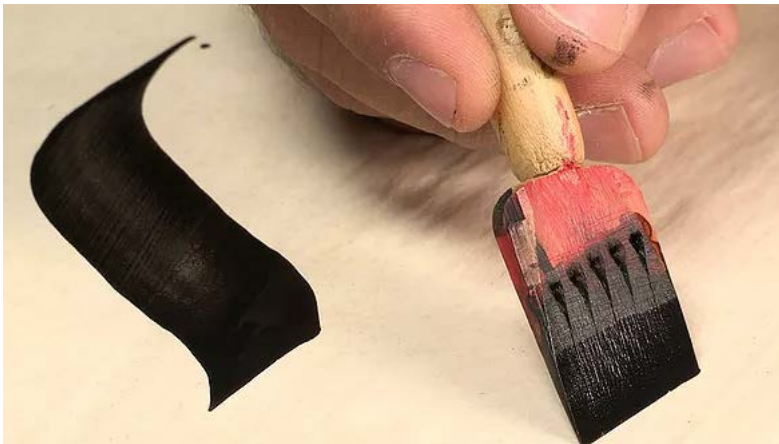
Ali Kazma'nın foto-grafik video yerleştirmeleri ve kitapları, 21 Ocak 2018'e dek Paris'teki güncel sanat mekânı Jeu de Paume'da izleyicilere sunuluyor. *Yeraltı* (*Subterranean*), Türkiye'de Galeri Nev İstanbul tarafından temsil edilen ve *Resistance* başlıklı video enstalasyonu 2013 yılında Uluslararası Venedik Bienali'nde Emre Baykal küratörlüğündeki Türkiye pavyonunda sergilenen sanatçının Fransa'daki ilk kapsamlı kişisel etkinliği. Sergide, 1971 doğumlu Kazma'nın kariyerinin belli başlı ürünleri, eş zamanlı ve boyutlu halde, tesadüfe yer bırakır bir kurgu, ses ve görüntü çeşniyle karşımıza çıkarılıyor. *Yeraltı*, beraberinde arşivsel kıymet ihtiva eden, Filigranes Editions tarafından yayımlanmış olan ve Selen Ansen ile Pia Viewing'in metinlerinin yanı sıra, sanatçıyla Paul Ardenne ve Barbara Polla'nın yaptıkları kapsamlı bir söyleşiyi barındıran 208 sayfalık bir kitabı da getiriyor.

Küratörlüğü Pia Viewling'e ait etkinlikte, Kazma'nın 2017'de ürettiği *Elektrik*, *Kuzey ve Maden* ile *Çay Saati* gibi eserleri görülebilirken, ortalama dört ila on beş dakika süren eserler, mekânı ziyaret eden enternasyonal izleyici kitlesinin büyük ilgisiyle karşılaşılıyor. Çalışmaları geniş mekânlarda art arda izleyen sanatseverler, Kazma'nın dünyanın türlü bölgelerinden aksettirdiği akar görüntülerin adeta içine düşerek, bambaşka âlemler arasında seyahate çıkıyor. Öyle ki, etkinliği çerçeveleyen beş salon ve bir balkon, serginin adına yaraşır bir duygu ile adeta alternatif bir yeraltı evreninin kavşak noktaları halini alıyor.

Ali Kazma, Kasa (Safe), 2015, Resistance serisinden, HD Video

Sergi küratörü Viewling, Kazma için kaleme aldığı metinde, sanatçının bilhassa insanlığın dünyayı dönüştürmek üzere çıktığı yolda temas ettiği durumları, yapıları ve yerleri araştırmayı amaçladığından dem vurarak, kendisinin insanlık durumu üzerine bir nevi arşivcilik yaptığına işaret ediyor. Kazma'nın bilimsel, ekonomik, endüstriyel, tıbbî, sosyal ve sanatsal katmanları belgeselleştirdiğine değinen Viewling, serginin, sanatçının 2006'dan bu yana ürettiği yirminin üzerinde işi buluşturduğunu; iki işinse özellikle Jeu de Paume desteğiyle Fransa'da üretildiğini vurguluyor.

Ali Kazma, Kaligrafi (Calligraphy), 2013, Resistance serisinden, HD Video

Büyük bir talih eseri, o sırada kentte bulunan sanatçı Kazma ile birlikte gezme fırsatını da bulduğum serginin ilk biriminde, sanatçının 2006 tarihli, Recep Gürgen adlı bir zanaatkârı bizimle tanıştırdığı, 15 dakikalık *Saat Ustası* isimli işi

ile, *Kaligrafi* (2003) ve Vehbi Koç Vakfı desteğiyle 2011'de ürettiği *Kâtip* isimli bir diğer çalışması buluşturuluyor. İnsanın emek ve nezaket ile ilişkisini estetize eden bu işler, zaman, kalıcılık, değer ve tekil-çoğul ilişkisi üzerine gerek fiziksel, gerekse metafizik ebatta türlü soru ve yanıt olasılıklarını bünyesinde taşır bir yap-boz bereketi ihtiva ediyor. Kazma, birbirimize fısıldayarak, izleyicileri izleyerek gezdiğimiz sergide eserleri aynı çatı altında, belli bir 'algı kurgusu' nezdinde, 'bir araya getirme' sürecinin kendisi ve küratörler için hiç de kolay olmadığını altını çiziyor. Turumuzda, Kazma da ara ara heyecanlanarak, işlerin tamamen biricik, anlık bir kurgu ile birbirlerine nasıl bir imge ve içerik paslaşmasında bulunduğunu keyifle anlatıyor.

Ali Kazma, Dövme (Tattoo), 2013, Resistance serisinden, HD Video

Serilerine *Engellemeler (Obstructions)* ve *Direnış (Resistance)* gibi üst başlıklar koyarak onları görsel bir kütüphaneci itinasıyla tasnifleyen Ali Kazma, sergisinin ikinci odasında ise izleyenlerle *Kasa (Safe, 2015)* ve *Dövme, (Tattoo, 2012)* ile *Tabnitçi (Taxidermist, 2010)* gibi çalışmalarını paylaşıyor. İnsanın geçicilik ve kalıcılıkla ilişkisini yorumlayan, ancak gözlemediği sırada konusuyla hiç bir temas kurmayan, yapıtlarının hemen tümünde 'dilsiz' bir yaklaşım güden Ali Kazma, üretim anlayışıyla totaliter, açgözlü ve peşin hükümlü 'Büyük Birader'in silahını, gözünü alarak; onu 'Küçük Birader'e, bize, bir teleskobu bize kuşkuyla doğrultuyor.

Başka bir tabirle Kazma, özellikle kurgu odasında bir kuyumcu gibi çalışarak, adını dünya koyduğumuz devasa bir cevherden topladığı türlü 'sabit imge'yi sabır ve kadırbilirlikle bir araya getirip bilgi ve algı ışıltısı yaratmayı başarıyor.

Sözgelimi, Kuzey Kutbu'na yakın Svalbard Adaları'ndaki 'tahıl kasası'na bizi götüren Kazma, sergisiyle bizi bir tür bir 'denetim masası'na da davet etmiş bulunuyor. Pasif imgelerin kördüğüm yumağı halini almış TV'lerimize ve narsisizmimizin dijital aynaları halini almış 'akıllı cep'lerimize kıyasla hayli bilinçli, hatta yer yer aşkın imgeleri ve sessizliği buluşturarak bizi adeta göstergebilimsel bir karadelikten geçiriyor Kazma. Kumandayı elimizden aldığı, hatta kumandanın gerekliliğini bile unutturuyor.

Etkinlikte Jeu de Paume desteğiyle Fransa'da hazırladığı ve arkeolojik lezzetteki *Geçmiş (Past, 2012)* isimli eserini de bizlerle paylaşan sanatçı, 2017 tarihli *Kuzey (North)* isimli videosunda ise, eski SSCB kültürünün tam anlamıyla 'heykel'i sayılabilecek, 1936'dan 1991'e kadar 'yaşamış' Spitsbergen adlı stratejik enerji yerleşkesi Pyramiden adasına geri dönüş yapıyor. Medeniyetin, ister sağdan, isterse soldan gelsin, ardında neler bıraktığı ve bırakabileceği konusunda ürkütücü, 'gerçek zamanlı' bir tatbiki güzel sanatlar deneyimi bu. Bir kültür fosilinin buzdan portresi.

Ali Kazma, Boşluk (Absence), 2011, HD Video

Jeu de Paume'daki serginin üçüncü birimine girdiğimizde ise, *Elektrik* (2016), sanatçının yazar Alberto Manguel'in evinde çektiği *Harfler Evi (House of Letters, 2015)* ve *Yokluk (Absence, 2011)* işleri bir araya geliyor. Küratör Viewing bu birimde sanatçının yine uzam, mekân ve hafıza meselelerine değindiğini belirtirken, triptik bir eser olan ve Borusan Contemporary sanat koleksiyonunda bulunan 5 dakika 55 saniyelik *Elektrik*, hareketli bir soyut resim / müzik duygusu barındırmasıyla özellikle diğer Ali Kazma işlerinden estetik bir sürprizle ayrılıyor.

Bu bölümde, daha evvel izleme fırsatı bulamadığım *Absence* videosu ise, sergiye hakim Yeraltı tabirini doğrudan karşılar bir nitelikte, bugün kullanılmayan ve Soğuk Savaş döneminden kalma, Hollanda'daki eski bir NATO üssünü betimliyor. İnsanlar gittikten sonra ölüm makineleri, sığınaklar ve koruganlar arasına yuvalanmış türlü yaşam öğelerinin, tıpkı Kuzey'deki gibi garip bir yazgıdaşlık içinde, umarsızca gezindiği, beklediği bu gerçekdışı gerçeklik kolajı, insanlığın kendi stratejik güvenliği uğruna ne kadar güvencesiz, hadi dosdoğru ifade edelim; ahmakça yapı ve nesnelere bırakabildiğinin de bir delili halini alıyor. Bu kısımda ayrıca, Kazma'nın, kıdemli çağdaş sanatçı Sarkis'in Fransa'daki atölyesinde hazırladığı özel yapıtı Atölye Sarkis ve 2013'te Sakarya'da bir cezaevinde hazırlanan Prison'da yan yana yer alıyor ve bu işler, hem içimizdeki, hem de dışımızdaki esaretin sınırlarını eşzamanlı bir tanıklık fırsatı altında, sessizce sorguluyor.

Ali Kazma, Maden (Mine), 2017, HD Video

Sanatçının bir diğer odaya taşıdığı *Beyin Cerrahisi* (*Brain Surgeon*, 2006), *Kinbaku* (2013), *Anatomi* (2013) ve *Maden* (2017) isimli çalışmaları da, yine aynı insanlık durumunun farklı gözlemlerini buluşturuyor. Çocuksu ve dünya dışı bir meraklı göz ile, 'an'ı anlamaya ve 'anı'ya bir arşivsel kıymet katmaya çabalyor sanki Ali Kazma. Resimler veren, gözün evrenselliğine belleği emanet ettiği, sınırsız okuma olasılıklarına dayalı üretim biçimi, kimi eserlerine baktığımda aklıma Jorge Luis Borges, Yüksel Arslan ve Leonardo da Vinci'yi getiriyor. Sanatçının 2017 tarihli, Jeu de Paume ve SAHA desteğiyle hayata geçirdiği *Maden (Mine)* adlı yapıtı da, vaktiyle Şili'nin Atacama çölünde işletilmiş olan eski bir kömür madeninin hikâyesini yansıtıyor. Doğanın ve ıssızlığın devraldığı, kapandıktan sonra dahi Pinochet iktidarında bir toplama ve işkence alanına dönüşen bu maden, vaktiyle yazar, sanatçı ve hukukçuların da ziyaret etmişliği sebebiyle çok daha farklı bir 'cevher'i düşünmemize vesile oluyor.

Ali Kazma, Robot, 2013, Resistance serisinden, HD Video

Öznelerle olduğu gibi, nesnelere de yakından ilgilenen, işlerinde nesnedeki özneyi kovalarken, öznedeki nesnenin de kalıcılığını tartışmaya açan Ali Kazma'nın *Robot* ve *Okul* gibi 2013 tarihli işlerini içeren *Yeraltı* sergisinde, bir de balkon mevcut. Burada, sanatçının Éditions Take5 tarafından 2012'de çıkarılan, *Recto Verso* isimli özel projesi cam muhafaza ardında izlenebiliyor. Kitap yapmak üzerine 200'e yakın imgeyi ve Manguel'in kitapların tarihi

üzerine bir metnini de içeren, grafik tasarımında Philippe Apeloig ve İsviçreli kitap yapımcısı Jean-Luc Honegger'in imzalarının bulunduğu çalışma, Manguel'in imzasını da içeren 30 edisyonla hazırlanmış.

Sergi, Kazma'nın bir cam fabrikasında hazırladığı, binlerce derecelik triptik videosu *Çay Saati* (2017) ile bitiyor. Bu eserle birlikte adeta bütün işlerin izleyicilere bıraktığı yoğun algı ve duygulara, sıcak, dayanılmaz bir sürpriz hazırlıyor Kazma. Netice yerine, insanlığın belge selini bünyesinde taşıyan Jeu de Paume'daki bu sergi, Paris metrosunun kalkış ve varış olasılıklarıyla rekabet eder bir irtibat bereketiyle, akılda, akışta kalıyor.